№ 119 ՇԱԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 15 **1894** ՇԱԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 15 № 119

ՔՍԱՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարւանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կօպէկով.

Թիֆլիսում դրւում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունւում է ամէն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պէտք է ժամանակը իմանալ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մատենագրութիւն. Շերակի գիւղացիների վիճակը. Սովեալների օգին. Նամակ Զանգեզուրից. Նամակ Նոր Բայազէտից. Նամակ Դարաչիչագից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Դատաղրութիւն սուլթանի կեանքի դէմ. Սերբիական թագաւորի ճանապարհորդութիւնը. «Արմէնիա» նաւի կալանաւորումը. Յունաստան. Աւգանական էմիրի հիւանդութիւնը. Պարակատան. Նամակ Ամարիայից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐԱՍ.—ՑԱՑՏԱՐԱԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՊԷՏՔ Է ԺԱՄԱՆԱԿԸ ԻՄԱՆԱԼ

—

Մի որ և է աղէտի ժամանակ, լինի դա սով, խօլերա, կոտորած, թէ մի այլ հասարակական վիշտ,—վնասվածները և աղքատ դասակարգը, որը այդպիսի դէպքերում ամենից շատ է տանջվում և տուժում,—միայն այն ժամանակ կարող են թեթևութիւն զգալ և դիմադրել աղէտներին, երբ ամբողջ Հասարակութիւնը և հասարակական բոլոր հիմնարկութիւնները անխախիտ, միացած ոյժերով շտապում են օգնութեան գալ, շտապում են իրանց ամբողջ ոյժով պաշտպանել վնասվածներին։

Տարաբաղդաբար, այդպէս չէ հայ հասարակութեան մէջ։—Մենք չենք տեսել ոչ մի դէպք, որ ամբողջ Հայ Հասարակութիւնը և Հայոց բոլոր հիմնարկութիւնները միացած ոյժով դիմադրէին հասարակական աղէտներին, միացած ոյժով կռիւ մղէին այն ծանր դժբաղդութիւնների դէմ, որոնք կրծում են ժողովրդի բարօրութեան հիմքը։

Օրինակ խօլէրայի ժամանակ, երբ ժողովրդի աղքատ, չքաւոր դասակարգը հարիւրներով զոհվում էր այդ ծանր հիւանդութեան, և երբ ընդհանուր երկրի շահը պահանջում էր, որ բոլոր դասակարգերը, առանց խտրութեան և բոլոր հիմնարկութիւնները, առանց զանազանութեան, օգնութիւն հասնէին ժողովրդին, ընդհակառակն, հարուստ դասակարգը խոյս էր տալիս խօլէրայով վարակված տեղերից, բարեգործական հիմնարկութիւնները փակում էին իրանց կասսաները, ինտելիգենցիան ոչնչանում էր միայն հիւանդութիւնից ազատ տեղեր, և հոգևորականութիւնն էլ, որ խաղաղ ժամանակը իրան ժողովրդի անձնուէր հովիւ է հռչակում,—փախչում էր յուսահատ ժողովրդից, ինչպէս բորոտներից...

Մի ուրիշ օրինակ։ Մի տարի է արդէն սովը տանջում է աղքատ ժողովրդին, իսկ մեզանից քիչ հեռու, Թիւրքայ Հայաստանում, անցեալ տարվայ սարսափելի սովը ոչ թէ միայն անցել է, այլ, ինչպէս երևում է, այս ձմեռ աւելի սաստիկ կը լինի, և յուսահատ ժողովուրդը, թողած իր տուն տեղը՝ փախչում է հեռու երկիրներ սովամահ լինելուց ազատվելու համար։

Եւ ահա այս պատմական ծանր, վըճռական րոպէին, երբ մի ամբողջ ազգաբնակութեան կեանքը մազից է կախված, հայ հասարակութիւնը, հասարակական հիմնարկութիւնները, և այդ հիմնարկութիւնների ղեկավարները, զանազան պատահական, մանր մունր գործերով զբաղված, մոռանում են, որ այժմ ուրիշ, երկրորդական հարցերի ժամանակ չէ, այլ պէտք է ամբողջ եռանդով, միացած ոյժերով օգնութեան հասնել ժողովրդին, ազատել նրան սովի ճանկերից։

Այժմ ժամանակ չէ ոչ վանքերը նորոգելու, ոչ թանգարանները շինելու, սրբապղծութիւն է ներկայ հանգամանքներում հասարակական փողերի մի կօպէկն անգամ քարու ցեխի վրա ծախսելու, քանի որ կենդանի մարդիկ, կենդանի ժողովուրդ սովից տանջվում է և ոչնչանում...

Լինում են ծանր պէրիօդներ, հասարակական դժբաղդ մոմէնտներ, երբ պէտք է մոռանալ երկրորդական, մանր հարցերը, և հասարակաց հիմնարկութիւնների միահամուռ գործակցութեամբ, բոլոր դասակարգերի ամբողջ զօրութեամբ՝ դիմադրել օրվայ աղէտին, կռւել օրվայ չարիքի դէմ։

Ահա մի տարրական ճշմարտութիւն, որ մեր հասարակութեան մէջ մոռացութեան է տրված, և այդ պատճառով, մենք տեսնում ենք թէ ինչպէս այս րօպէին, երբ մեր առաջ դրած է մի մեծ հարց, երբ սովը քամում է մի ամբողջ ժողովրդի ոյժերը, մի տեղ վանքեր են նորոգում, մի այլ տեղ հասարակական փողերով թանգարան են շինում, երրորդ տեղ պատրիարքարան են նորոգում, չորրորդ տեղ՝ գործը թողած, գիշեր-ցերեկ մանրմունր, անմիտ լնտրիզներով են զբաղված...

Եւ այդ բոլորը իբր թէ այն ժողովրդի համար, որը Հայ չունի ուտելու, և Հայի տեղ շատ անգամ՝ խոտով է կերակրվում...

Կը գայ ժամանակ, երբ հասարակական մեծ աղէտները կանցնեն, երբ կեանքը կը մտնի սովորական ընթացքի մէջ, երբ ժողովրդական կեանքը կը սկսի ընթանալ սովորական շաւղով, այն ժամանակ էլ ամէն մի դասակարգ, ամէն մի հիմնարկութիւն կարող է նուիրել իրան իր ներքին, նոյն իսկ երկրորդական և անհրաժեշտ պատասխաններին։

Ամէն բանի ժամանակը պէտք է իմանալ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—

Անցեալ անգամ հաղորդեցինք, որ մեր վիպագրող Պերճ Պռօշեանց հրատարակել է «Ցուչիկները» վերնագրով իր ինքնակենսագրութիւնը։

Ինչպէս յայտնում է հեղինակը առաջաբանի մէջ, «Ցուչիկները» բաղկացած են լինելու մի քանի շրջաններից և առ այժմ հրատարակվել է առաջին շրջանը, որ սկսում է հեղինակի ծննդեան օրից մինչև Մատթէոս կաթողիկոսի գալը, 1850 թ.։

Անկասկած, մի ականատես անձի պատմութիւնը իր ժամանակի պատահած դէպքերի և իրողութիւնների մասին, երբ մանաւանդ այդ ականատեսը աշխատում է իրան ղեկավար ունենալ միայն անկեղծութիւնը և ճշմարտութիւնը, ունի իր օգուտը և գրական արժէքը. սակայն այդ օգուտը և գրական արժէքը կարող են նսեմանալ, երբ հեղինակը չէ կարողանում զանազանել բուն հասարակական և պատմական լինաերես ներկայացնող դէպքերը և իրողութիւնները, մանաւանդ, անձնական դէպքերից, որոնց նշանակութիւնը պատմութեան համար շատ կասկածելի և աւելորդ է։

Ինքնակենսագրութիւն գրելը այս վերջին ձևով բոլորովին նոր երևոյթ է հանդիսանում մեր գրականութեան մէջ. այդ փորձի աննախանձելի պատիւը պատկանում է մեր չնորհալի վիպագրող Ղազարոս Աղայեանցին, որի դափնիները, երևի, հանգստութիւն չեն տալ Պերճ Պռօշեանցին...

Ինքնակենսագրութիւն գրելը մի սովորական երևոյթ է եւրոպական գրականութեան մէջ. միայն եթէ ինքնակենսագրութիւնը հրատարակվում է գրողի կենդանութեան ժամանակ, այդ լինում է այնպիսի ինքնակենսագրութիւն, որ ներկայացնում է հասարակական, պատմական որ և է շահ, չօշափում է հասարակական խնդիրներ, լուսաբանում է հասարակութեան զարգացման շրջանում պատմական կարևոր վայրկեաններ։ Բայց հրատարակել ինքնակենսագրութիւն, որտեղ չօշափվում են մանաւանդ, անձնական կեանքի դէպքերն ու անցքերը հեղինակի կենդանութեան ժամանակ, այդ մի պախարակելի և վնասակար երևոյթ է, որ արտայայտվում է մեր մէջ։

Պերճ Պռօշեանցի «Ցուչիկները» այդ երկու տեսակ ինքնակենսագրութեան մի խառնուրդ է ներկայացնում։ Պատմական հետաքրքրութիւն ներկայացնող դէպքերը և իրողութիւնները նա խառնում է իր անձնական, մանաւանդ, տոհմական աննշան իրողութիւնների հետ։ Այդ պատմական, անձնական տեղեկութիւնները գուցէ նշանակութիւն ունենային, եթէ հրատարակվէին Պռօշեանցի մահից շատ յետոյ, իբրև նիւթեր նրա կենսագրութեան համար. բայց ընտանեկան, տոհմական դէպքերը կապել հասարական-պատմական դէպքերի հետ և այդպիսով մի արուեստական առընչութիւն հաստատել այդ երկու տեսակ դէպքերի մէջ,—այդ առնուազն մնապարծութիւն պէտք է համարել և ցուցամոլութիւն, եթէ աւելի չասենք։

«Ցուչիկների» գլխաւոր պակասութիւնը այդ կէտն է և, կասկածանք մենք, այդ պակասութիւնը միանգամայն նսեմացնում է նրա արժէքը, որովհետև ստուերը է գցում և պատմած դէպքերի ու իրողութիւնների ստուգութեան և ճշմարտութեան վրա։

Մենք մեր ասածը կապացուցանենք մի հատ օրինակով։ Հեղինակը իր ամբողջ աշխատութեան մէջ միջից կէս է լինում ցոյց տալու, որ Պետրոս Շանչեանց մի իդէալական, բարձր բարոյականութեան տէր գործիչ էր։ Այդպիսի կարծիք էլ տիրապետում է մինչև այժմ հայ հասարակութեան մի մասի մէջ։ Բայց այժմ տեսնք ինչ է պատմում Պռօշեանց իր պաշտելի տեսչի մասին։

Սարգիս եպիսկոպոս Ջալալեան մի օր կանչելով Պռօշեանցին, թելադրում է նրան մի չարադրութիւն. դա մի ամբաստանութիւն էր Շանչեանցի դէմ ուղղած։ Պռօշեանց, զայրացած, մերժում է գրել, համարելով այդ դաւաճանութիւն այն մարդու դէմ, որը արմատացրել էր իր և իր ընկերների մէջ բարոյականութեան, աշխատութեան դաղափարները և իսկոյն վազում, պատմում է Շանչեանցին այդ անցքը։ Ինչ էք կարծում, ընթերցող, ինչպէս է վերաբերվում այդ դէպքին բարոյականութեան և իդէալականութեան տիպար Շանչեանցը։

—«Գրէ, տօ, Պռօշեանց, գուրթ է ասում եպիսկոպոսը, ուրիշին կու նստեցնէ գրելու. աւելի լաւ է, վուր դուն գրես ու իմանաս, թէ ինչ ու ինչ է գրում»։

Եւ մի րօպէ առաջ արդար զայրոյթի փրփուրով կատաղած Պռօշեանց իսկոյն վազում է Սարգիս եպիսկոպոսի մօտ և յայտնում իր պատրաստականութիւնը գրելու ամբաստանագիրը, և այդ բաւական չէ, յայտնում է եպիսկոպոսին նոյն իսկ Շանչեանցի առած խորհուրդը։ Երկուսից մինը. կամ Շանչեանց այն չէր, ինչ կերպարանքով նկարագրում է հեղինակը, որովհետև դժուար թէ իդէալական և բարոյական մարդը յօժարի այդ տեսակ միջոցների դիմել, կամ ինքն Պռօշեան, կամենալով մի կերպ արդարացնել իր վարմունքը, հնարում է այդ դէպքը։

Մենք դեռ չենք խօսում ցակոբ վարժապետ կարինեանցի դէպքի մասին, երբ այդ հռչակաւոր հայագէտ և ամենքից յարգված ուսուցիչը, Ներսիսեան դպրոցի սիւներից մինը, լրտեսութիւն է անում Ներսէս կաթողիկոսի սենեակի դրան տակը թաղնվելով և երկու օրում 3.000 րուբլի է աշխատում այդ լրտեսութեան չնորհով։

«Ցուչիկների» գրական արժէքն այն է, որ ասում հետաքրքրական նիւթեր է ներկայացնում Ներսիսեան դպրոցի, Ներսէս կաթողիկոսի և այն ժամանակվայ յայտնի գործիչների կեանքի և անցքերի մասին։

Ինչ վերաբերում է խոբով ազնւականների կամ իշխանների ճիւղագրութեան, որ զետեղել է Պռօշեանցը իր գրքի վերջում, աշխատելով ցոյց տալ, որ ինքն այդ իշխանական ցեղի շառաւիղն է, պէտք է նկատենք, որ այդ տեսակ ճիւղագրութիւնները ընդունակ են միայն ատուր դնել ամբողջ աշխատութեան վրա և ընթերցողները ըստ արժանւոյն չեն կարող գնահատել այդ գրքի արժէքը

60—70 հազար ռուբլի մարդ ուզում, որպեսզի նրան ազատ թողնեն։ Ասում են, թե նա ինքն էլ ուզում է ազատվել գերությունից, որովհետև ամեն օր ստիպված է լինում ծեծ ուտել։

Ընդհանուր ժողովում

Երեկվանից

ՍՈՒԼԵՅՄԱՆ ՕՂՏԱՎԵՏԱՐԱՆ

Ուրբաթ, հոկտեմբերի 2-ին

Հոկտեմբերի 2-ին ժամը 8½ երեկոյան Սուլեյման Ղազարյանի օղտավետարանում տեղի կունենա ընդհանուր ժողով, որի օրակարգում կդրվի հետևյալ հարցը։

Ընդհանուր ժողովը կբացվի Սուլեյման Ղազարյանի կողմից։

Ժողովի նախագահ և քարտուղար կընտրվեն ներկա անդամների մեջ։

Ընդհանուր ժողովը կորոշի, թե ինչ գումար պետք է հատկացնել Սուլեյման Ղազարյանի օղտավետարանի համար

ԴԻՎԱՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆՈՐ ՎԻՊԱԿԱՆ ՍՈՒԲԵԿՏՆԵՐ

Ըստ Բեռլինի լրագրների՝ Գերմանիայի կայսրը հրամայել է, որ Ս. Ծննդյան տոներին Գերմանիայի բոլոր զորամասերում ևս ծառ դրվի։ Այդ հրամանի կատարման համար Գերմանիայի զորքերին հատկացվել է 20 հազար ծառ։ Ծառերը պետք է ընտրվեն այնպիսի անտառներից, որոնք ոչ մի կերպ չեն վնասվի։

Ըստ «Նիվոյա վրեմյա»-ի՝ Ռուսաստանի ռազմական նախարարությունը հրամայել է, որ զորամասերում ծառ չդրվի։ Ռուսաստանի զորքերին հատկացվել է 30 հազար ծառ։

Ըստ «Ֆիգարո»-ի՝ Ֆրանսիայի ռազմական նախարարությունը հրամայել է, որ զորամասերում ծառ չդրվի։ Ֆրանսիայի զորքերին հատկացվել է 25 000 ծառ։ Ֆրանսիայի զորքերի մեծ մասը տեղակայված է Ալժիրում, որտեղ ծառեր չեն աճում։

Ըստ «Ալժեռնիե»-ի՝ Ֆրանսիայի ռազմական նախարարությունը հրամայել է, որ զորամասերում ծառ չդրվի։ Ֆրանսիայի զորքերին հատկացվել է 25 000 ծառ։ Ֆրանսիայի զորքերի մեծ մասը տեղակայված է Ալժիրում, որտեղ ծառեր չեն աճում։

Ըստ «Նիվոյա վրեմյա»-ի՝ Ռուսաստանի ռազմական նախարարությունը հրամայել է, որ զորամասերում ծառ չդրվի։ Ռուսաստանի զորքերին հատկացվել է 30 հազար ծառ։

Ըստ «Ֆիգարո»-ի՝ Ֆրանսիայի ռազմական նախարարությունը հրամայել է, որ զորամասերում ծառ չդրվի։ Ֆրանսիայի զորքերին հատկացվել է 25 000 ծառ։ Ֆրանսիայի զորքերի մեծ մասը տեղակայված է Ալժիրում, որտեղ ծառեր չեն աճում։

Ըստ «Ալժեռնիե»-ի՝ Ֆրանսիայի ռազմական նախարարությունը հրամայել է, որ զորամասերում ծառ չդրվի։

ԳՈՏՈՒԱԾՔ

Ըստ ընթերցողները կհիշեն, որ Ս. Ծննդյան տոներին Գերմանիայի բոլոր զորամասերում ևս ծառ դրվեց։ Այդ հրամանի կատարման համար Գերմանիայի զորքերին հատկացվել է 30 հազար ծառ։ Ծառերը պետք է ընտրվեն այնպիսի անտառներից, որոնք ոչ մի կերպ չեն վնասվի։

Ըստ «Նիվոյա վրեմյա»-ի՝ Ռուսաստանի ռազմական նախարարությունը հրամայել է, որ զորամասերում ծառ չդրվի։ Ռուսաստանի զորքերին հատկացվել է 30 հազար ծառ։ Ծառերը պետք է ընտրվեն այնպիսի անտառներից, որոնք ոչ մի կերպ չեն վնասվի։

Ըստ «Նիվոյա վրեմյա»-ի՝ Ռուսաստանի ռազմական նախարարությունը հրամայել է, որ զորամասերում ծառ չդրվի։ Ռուսաստանի զորքերին հատկացվել է 30 հազար ծառ։

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ «ՆՎԱԳՈՒՅՈՒ ՎՈՒՂ»-Ի ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻՆ

Մեր ընթերցողները կհիշեն, որ մի ամսից ավելի է, ինչ «Նիվոյա վրեմյա» շաբաթաթերթի խմբագրական կազմի անդամները գտնվում են դատական հետապնդման տակ։ Նրանց մեղադրանք է առաջադրված «Ռուսական զորքերի և նավատորմի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունքի» համար։ Ինչպես հայտնի է, խմբագրական կազմի անդամներից մեկը՝ Ա. Ի. Ռուբինշտեյնը, ենթարկվել է ծանր ֆիզիկական հարձակման դատարանի դահլիճում։ Հարձակվողը եղել է ռազմական ծովային նախարարության պաշտոնյա Ա. Ա. Ռոդիոնովը։ Ռոդիոնովը ձերբակալվել է, սակայն հետագայում ազատ է արձակվել գրավի դիմաց։

Դատավարությունը սկսվել է հոկտեմբերի 3-ին։ Դատարանի նախագահ է եղել Ա. Ա. Ռեյնբոտը։ Մեղադրանքը պաշտպանել է դատախազ Ն. Ն. Զուբովը։ Ռուբինշտեյնի պաշտպանները եղել են Ի. Վ. Գուրլյանդը և Ա. Ա. Ռոսսիյսկին։ Դատավարությունը տևել է 9 օր։ Դատարանը հրապարակել է իր վճիռը հոկտեմբերի 12-ին։ Ռուբինշտեյնը դատապարտվել է 3 ամսվա կալանքի։ Խմբագրական կազմի մյուս անդամները՝ Ա. Ա. Ռոսսիյսկին, Ա. Ա. Ռեյնբոտը, Ն. Ն. Զուբովը և Ի. Վ. Գուրլյանդը, ազատվել են պատասխանատվությունից։

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ռուսական կայսրության քրեական օրենսգրքի 1891 թ. հրատարակության 1038-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Ոչ ոք չի կարող պատասխանատվության ենթարկվել հրապարակման համար, եթե նա չի հրապարակել այդ նյութը կամ չի հրամայել հրապարակել»։ Այս հոդվածի հիման վրա Ռուսաստանի դատարանները հաճախ արդարացնում են խմբագիրներին, որոնք հրապարակել են հրապարակման համար չնախատեսված նյութեր։

Ռուսական օրենսգրքի 1038-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Ոչ ոք չի կարող պատասխանատվության ենթարկվել հրապարակման համար, եթե նա չի հրապարակել այդ նյութը կամ չի հրամայել հրապարակել»։ Այս հոդվածի հիման վրա Ռուսաստանի դատարանները հաճախ արդարացնում են խմբագիրներին, որոնք հրապարակել են հրապարակման համար չնախատեսված նյութեր։

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ռուսական կայսրության քրեական օրենսգրքի 1891 թ. հրատարակության 1038-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Ոչ ոք չի կարող պատասխանատվության ենթարկվել հրապարակման համար, եթե նա չի հրապարակել այդ նյութը կամ չի հրամայել հրապարակել»։ Այս հոդվածի հիման վրա Ռուսաստանի դատարանները հաճախ արդարացնում են խմբագիրներին, որոնք հրապարակել են հրապարակման համար չնախատեսված նյութեր։

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ռուսական կայսրության քրեական օրենսգրքի 1891 թ. հրատարակության 1038-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Ոչ ոք չի կարող պատասխանատվության ենթարկվել հրապարակման համար, եթե նա չի հրապարակել այդ նյութը կամ չի հրամայել հրապարակել»։ Այս հոդվածի հիման վրա Ռուսաստանի դատարանները հաճախ արդարացնում են խմբագիրներին, որոնք հրապարակել են հրապարակման համար չնախատեսված նյութեր։

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ռուսական կայսրության քրեական օրենսգրքի 1891 թ. հրատարակության 1038-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Ոչ ոք չի կարող պատասխանատվության ենթարկվել հրապարակման համար, եթե նա չի հրապարակել այդ նյութը կամ չի հրամայել հրապարակել»։ Այս հոդվածի հիման վրա Ռուսաստանի դատարանները հաճախ արդարացնում են խմբագիրներին, որոնք հրապարակել են հրապարակման համար չնախատեսված նյութեր։

տի չնորհիւ, հնարաւոր է դառնում աւելի կանոնաւոր դիօքնօղ դնել ատամքարային հիւանդութիւնների ժամանակ և կանոնաւոր բժշկել նրանց։

* * *

Ցայտնի դրամատուրգ Զուդերմանը, «Հայրենի օջախ» և այլ պիէսաների հեղինակը, գրել է մի նոր կոմէդիա «Թիթեռնիկների կռիւը» (Schmetterlings schlacht)։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 12 հոկտեմբերի։ Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի Հարմացուի գալստեան մանրամասնութիւնները։ Պրինցուհի Ալիան 1 ժամին Ալուշտա ժամանեց. տաս րոպէ առաջ այնտեղ ժամանեց Թագաժառանգ Ցեսարեվիչը։ Տունը, ուր նախաճաշիկ էր պատրաստված, զարդարված է դրօշակներով։ Նախասենեակներից մինչև բակի դուռը գորգ էր փռված։ Թագաժառանգը դիմաւորեց պրինցուհուն գռների մօտ, փեսացուն և հարսնացուն սիրով ողջունեցին միմեանց։ Նախաճաշից յետոյ, մօտ 2 ժամին, չարունակեցին ճանապարհորդութիւնը մինչև Լամբատ կայարանը. այստեղ տները զարդարված էին դրօշակներով։ Ա.յ-Դանիլ վերջին կայարանում դիմաւորեցին գնացքին Տաւրիկեան նահանգապետ Լազարեվ և նահանգական ազնւականութեան պարագլուխ Օլիվ, որոնք ծաղիկներ և փունջեր մատուցին Օգոստափառ Անձանց։ Կամարը, դրօշակները, վարդերով փռված ճանապարհը, կանանց խումբը և թաթարների ու տեղական բնակիչների զեղնակար խմբերը մի չքեղ պատկեր էին ներկայացնում. բոլոր կայարաններում թաթարները աղուհաց էին մատուցանում Հարմացուհին։ — Մեծ Իշխանուհի Ալէքսանդրա Եօսիֆովնայի հետ Լիվադիա եկած ատագ քահանայ Եօան Սէրգիեվ պատարագ մատուցեց և մաղթանք կատարեց պալատական եկեղեցում. նոյնպէս մաղթանք կատարեց Թագաւոր Կայսրի առողջութեան համար Լիվադիայի մեծ եկեղեցում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 հոկտեմբերի։ Բիւլլետէն հոկտեմբերի 12-ին երեկոյեան 8 ժամին։ Օրվայ ընթացքում Թագաւոր Կայսրը ազատ էր քնկոտութիւնից. ախորժակը և ինքնազգացութիւնը աւելի լաւ է. ոտների ուռչելը մի փոքր աւելացաւ։ Կիրակի, հոկտեմբերի 9-ին, Կայսրը ս. հաղորդութիւնն ընդունեց։

ԼԻՎԱԴԻԱ, 13 հոկտեմբերի։ Օգոստափառ Անձինք ամեն օր ծանօթացնում են պրինցուհի Ալիային չրջակայ տեղերի հետ։ Այսօր ցնացին դէպի Ջրվէժները։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 հոկտեմբերի։ Ի նկատի առնելով այն, որ սպէկուլացիան տիրել է մեր արժէքղերի չուկայի վրա, այստեղ և արտասահման լուրեր են տարածվել, որ սպառվել կամ պակասել է կառավարութեան ձեռքում դանվող մետալական դրամը. այժմ ֆինանսների մինիստրութիւնը յայտարարում է, որ ամենևին չէ պակասել կառավարութեանը պատկանող ոսկին, որը և հաստատում է փաստերով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 հոկտեմբերի։ Բիւլլետէն հոկտեմբերի 13-ին առաւօտեան 11 ժամին։ Գիշերը Թագաւոր Կայսրը քիչ էր քնած, առաւօտեան վերկացաւ սովորական ժամին, ախորժակը և ինքնազգայութիւնը երէկվան պէս է. ոտների ուռչելը չաւելացաւ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 հոկտեմբերի։ Բիւլլետէն հոկտեմբերի 13-ին երեկոյեան 8 ժամին։ Օրվայ ընթացքում ոչ քնկոտութիւն և ոչ էլ ջղաձգական երևոյթներ չեն նկատվում Թագաւոր Կայսրի մօտ. ախորժակը գոհացուցիչ է. ուռոյցքները չեն աւելանում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 14 հոկտեմբերի։ Երէկ մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկոլաեվիչի ծննդեան օրը, Թագաժառանգ Ցեսարեվիչ և պրինցուհի Ալիան ուրիշ բարձրագոյն Անձերի հետ ճանապարհ ընկան դէպի Այ-Տօդօր։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ Մ. ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԻՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(կուկիա, վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների։

Դ. Գ. ՋԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի և ներքին հ.

Կ. Դ. ԲՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. նեղքին, երեխաների և կանանց հ.

ԿԱՆ-բժիշկ ՏՈՒՐՈՎԻՋ—11—12 ժ. կանանց հ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍՅԵՎԻՋ—11—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ նեղքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ—6—7 ժ. սիֆիլիսի, մէզի և սեռական օրգանների հ.

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—7—7½ ժ.

Ի. Ե. ՖՐԱՆՑԻՈՒՍ—7—7½ ականջի, կոկորդի, քթի և ներքին հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ։

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ քիմիական և խոշորացուցական հետազոտութիւններ է անում մէզի, խիւս, արեան, կաթի և այլն։

Վճար 50 կ.։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) դ օպերացիայի համար առանձին։ Հիւանդանոցումը ընդունվում են և ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ։ (№ 72)

ՁԵՄԱՐԱՆԱԻԱՐՏ

Որոնում է դասեր թիֆլիսում կամ ուսուցչութեան պաշտօն գաւառներում։

Պայմանների մասին դիմել Արշակ Մկրտչաբեանին, „Տարազի“ խմբագրատունը։
(№ 118) 2—3

„ՓԱՌՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ“

Հայոց Թագաւորների պատկերներ. գինն է 10 հատը 6 րուբլի։ 1 հատը 1 րուբլի։

„ՀՈԳԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ“

Լուսանկար պատկերներ, չափան է 12 վերշօկ, գինն է 10 հատը 15 րուբլի, 5 հատը 8 րուբլի, հանգերձ ճանապարհածախսով. կարելի է ստանալ նախօրօք պատուիրով։

Հասցէն. Москва, арм. церковь. И. Гечеву. (№ 118) 2—5

ԻՄ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1)	«Սօս և վարդիթեր» վէպ (երկր. տ.)	1 ր. 50 կ.
2)	«Աղասի» թատերգութիւն (սպառ.).	— —
3)	«Երկու խօսք համբարի մասին» թարգմանութիւն (սպառված) .	— —
4)	«Ներքին կեանք Հին Հայաստանի» թարգմանութիւն (սպառված). .	— —
5)	«Վարաթաղի Տիրամայր Մարիամեան աղջկանց դպրոցի բացումը» (սպ.)	— —
6)	«Ագուլեաց երկաթ. դպրոցի բացումը» (սպառված).	— —
7)	«Կռուածաղիկ» վէպ (սպառված) .	— —
8)	«Հացի խնդիր» (ակաւաճիթ) . .	1 ր. —
9)	«Շահէն» վէպ	1 » —
10)	«Ցեցեր» վէպ	1 » —
11)	«Բղդէ» վէպ	1 » 20 »
12)	«Սկիզբն երկանց» վէպ	1 » 20 »
13)	«Ցաւչիկներ»	1 » —

Բոլոր իմ աշխատութիւնները, բացի «Սօս և վարդիթերից» վաճառվում են բացառապէս ինձ մօտ։ Հասցէս՝ Թիֆլիս, Ներսիսեան դպրանոց։

Այսուհետև իմ բոլոր աշխատութիւնների համար գումարով առնողներին միայն 20% զիջումն կը լինի և ոչ 30%, ինչպէս սխալմամբ յայտարարված էր։ Ճանապարհածախսը առնողի վրա է։

Պերճ Պաւչեանց
(№ 118) 2—3

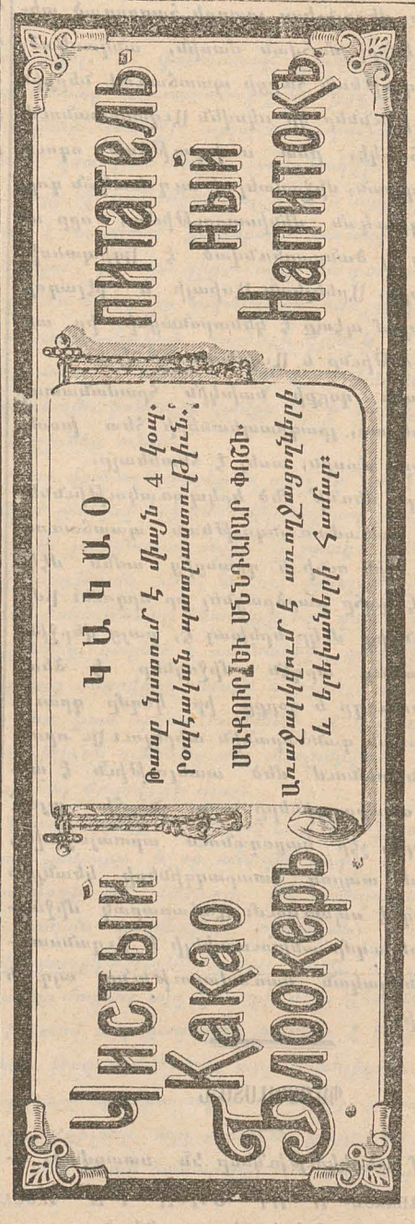

Միակ պահեստ կովկասեան ընկերութեան պարունակների վաճառման համաձայն գրավոր պայմանագրի։

Ձեռնտու պայմաններով։

№ 120. 90 թ. (է) 21—50

Ի. Ա. ԲՐՕՆ ՖՕՆ ԲՐԵՆՆԷՐ

Ցանձն է առնում ՀԱՇԻԱՊԱՀԱԿԱՆ, ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ և ԱՈՒԵՏՐԱԿԱՆ ՄԱՏԵԱՆՆԵՐ պահելու գործը ամբողջ տարվայ ընթացքում, ռուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, հայերէն և ուրիշ լեզուներով. ստուգում է զանազան առևտրական և արդիւնաբերական հաստատութիւնների հաշիւները և մատեանները, քննում, փակում, բանում, և կազմում է առևտրական մատեաններ. ընդունում է առևտրական մատեանների զանազան թիւրիմացութիւնների քննութիւնը և բացատրութիւնը։

Այն անձինք, որոնք չունեն հաշուապահներ, բայց ցանկանում են ունենալ կանոնաւոր հաշուապահութիւն, կարող են ունենալ ՁԻՇԴ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԻՐԱՆՑ ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔԻ ՄԱՍԻՆ ԵԻ ԿԱՆՈՆԱԻՈՐ ՄԱՏԵԱՆՆԵՐ։ Մատեանները պահելու համար վերցվում է տարեկան 100 րուբլի և աւելի։ Հասցէն Елизаветинская, *№ 25, ոստիկանական վարչութեան վերին յարկում։*

Ուսուցանում է։

ՀԱՇԻԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ԵԻ ԱՐԱԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վճար { *Հաշուապահութեան ամբողջ կուրսի համար (2—3 ամիս)* 40 ՐՈՒԲԼԻ
{ *Արագագրութեան տեսական կուրսի համար (2 ամիս)* 50 ՐՈՒԲԼԻ

Պարապմունքները տեղի են ունենում ամեն օր, երիս ժամվայ ընթացքում։ Առաջադէմ պարապմունքների համար՝ ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐ բէալական գպրոցի դիրեկտորից և ուրիշ անձերից։

(№ 16) (չ) 32—100

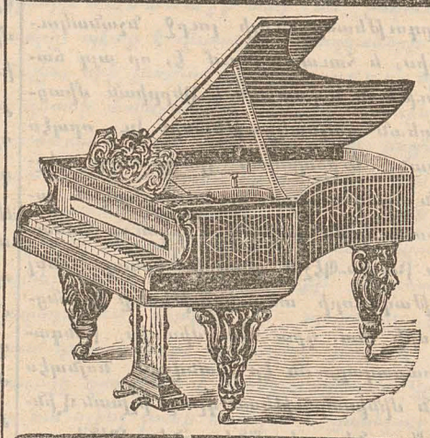

Ա. ԿՕՊՊԻ

ՖՕՐՏԷՊԻԱՆՆԵՐԻ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

(Միքայէլեան փողոց, № 132)

Կան մեծ քանակութեամբ նոր դաշնամուրներ, 350 րուբլուց մինչև 450 րուբլի արժողութեամբ։

(№ 119) 1—25

ԴՊՐՈՑ

ՕՐԻՈՐԴ Մ. Ի. ԱՍԼԱՄԱԶԵԱՆԻ

(Աւարտած կանանց բարձրագոյն կուրսերում)

Սօլօլակ, Նագօրնայա փողոց, Րախշէեվսկայի փողոցի անկիւնում, տուն Շամխալօվի № 25.

Կովկասեան ուսումնարանական շրջանի պ. Հոգաբարձուի թոյլատրութեամբ, այս տարվայ սեպտեմբերի 15-ից բացվում է 3-րդ կարգի մասնաւոր դպրոց։ Դպրոցն ընդունվում են երկու սեռի պատկանող մանուկներ՝ նրանց պատրաստելու կառավարչական միջնակարգ դպրոցները մանելու համար։

(№ 105) 9—10

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ 1881 Թ.

„ՐՕՍՏԻԱ“

Ապահովագրական ընկերութեան մէջ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԴԼՈՒԻՈՆԵՐ 20,500,000 ՐՈՒԲԼԻ

Ընկերութեան տոկոսաբեր թղթերը պահվում են պետական բանկում։

Օրինակ։ Ընտանիքի հայրը, 34 տարեկան, ապահովագրում է 5.000 ր., որ պէտք է տրվի կնոջը և երեխաներին անյապաղ մահից յետոյ։ Այդպիսի ապահովագրութեան համար նա վճարում է երեքամսեայ պրեմիա 30 ր. 80 կոպէկ։

Ապահովագրութիւնները ընդունվում են 1000-ից մինչև 100,000 ր. գումարների մէկ անձի կեանքի համար։

Ընկերութիւնը ապահովագրում է առանձին չահաւէտ պայմաններով և արտօնութիւններով հիւանդութեան և աշխատանքին անընդունակ լինելու դէպքում։

Ապահովագրական գումարը տրվում է և մահվան դէպքում տարափոխիկ հիւանդութիւնից, խօլերայից և այլն։

Յունվարի 1-ին 1894 թ. «Րօսիա» ընկերութեան մէջ ապահովագրված էին 28,246 անձինք 75,621,010 րուբլի դրամագլխի։

Ապահովագրողները մասն ունեն ընկերութեան եկամուտներից։

Ապահովագրողների դիվիդենտը 1893 թ. համար—12% է.։

Ապահովագրութեան համար այտարարութիւնները ընդունվում են և ամեն տեսակ տեղեկութիւններ հաղորդվում են վարչութեանը Ս. Պետերբուրգում (Большая Морская, սեփական տուն, № 37), ընկերութեան թիֆլիսի բաժնում (Сергіевская, д. № 6) և ընկերութեան գործակալութիւնների մէջ կայսրութեան բոլոր քաղաքներում։

(№ 85) 11—15

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 14 Октября 1894 г.

Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.